Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 195 (10792) | 1978 чылдың август 22, вторник | 1925 чылда үдезилеттингеен | Өртээ 2 көп.

Бистиң школавыс

Школачыларның чайгы дыштанылгазы бооп турда, школаларда чаа өредилге чылынга белеткел дооступ турар. Сентябрь 1-ге чедир школалар септеттингеен, эргежок чугула деригхерекселдер-биле чепеегленген турарынче тудугжулар сагыш салганнар. Чаа өредилге чылының эгезинде хөй школалар чаа бажыңнарлыг болур. Амгы үеним школазы кандыг болуруп?

70 чылдарның школалары аңгы үш блоктардан тургустунар. Оларның бирээзинге эге классар, өскезинге—ортумак классар болгаш үшкүүнге үстүкү классар турар. Ол блоктарда кабинеттер болгаш лабораториялар бар болур. Өредилге корпустары-биле тудуш аңгы өске-бир блокка столовая, күш-культура болгаш байырлал залдары бар болур.

Чүгле 1978 чылдың планын ёзугаар 1 миллион 285 муң өреникчилер өренир школаларны ажыглалта киирер.

(СЭТА-ның корр).

ЧУРТТУҢ ТАРААШӨЛДЕРИНДЕ

МОСКВА. Областың бүгү районнары тараа кезилдезинче кирипкен. Эрткен чылдынга деңзээрге бо чылын тараа ажаалдазы барык чартык ай соңнай эгелээн. Тараа кезилдезип дүрген болгаш чидириг чокка эрттирер дээш ажылагыйларда чарыш калбарган. Тараа шөлдеринде 400 ажаалда-транспорт комплекстери ажылдап турар.

ОРЕЛ. Урицкий районда «Революцияның херели» колхозтуң тараажылары күрүвеңиң шыгжамырынга беш чылдың онаалдазындан сөөлгү тоонна тарааны ургаанар. Ажыл-агыйының ажыл-ишчилериниң хүлээп алган социалистиг хүлээлгелериниң кол пунктуларының бирээзи күүсеттинген. Тараа ажаалдазының эгезинден бөөр хүлээп алыр пунктуларга 12 муң центнер тарааны чорудун берген.

ОШ (КЫРГЫС ССР). «Кетмень-тюбе» совхозта О. Мамыровтуң бригадазы кукуруза почтаказын Тянь-Шаньда эң баштай ажаан ап эгелей берген. Ол черниң чер ажылдакчылары Ортаа Азияда эң-не бедик дүжүттү ап турарлар.

Областа кукурузаны тарыырынга үжен муң хире гектар черни үндүрген. Он-он бригадалар болгаш звеноолар амгы үеде гектар бүрүзүнден-не үүс ажыг центнер тарааны алырын төлевилээннер.

СМОЛЕНСК. Колхозтарда болгаш совхозтарда хендирилиг массалыг ажаалдазы эгелээн. Тараа шөлүнче үш муң хире комбайннарны болгаш өске-даа техниканы чоруткан. Дүжүттү кыска хуусаада болгаш чидириг чокка ажаан алыр, эртген чылдындан алээн хөй, күрүнеге 42 муң тоннадан эвээш эвес хендирии болгаш барык 21 муң тонна урсайнын садар деп тараажылар шиитпирлээннер.

АЛМА-АТА. Республиканың кол тараалаң областарының бирээзи Кокчетав областың тараажылары тараа культураларының кезилдезин эгелей бергеннер. 2 миллион 636 муң гектар черни эллээн тараа шөлүнче барык-ла үш муң ажаалда-транспорт комплекстери, отрядтар болгаш звеноолар үнген. Казахстанның бүгү нур черлериндe совхозтар болгаш колхозтар ам херек кырында тараа ажаалдазын чоруда берген. Үүс ажыг удгаттырган автоотрядтар республикада тараа сөөртүлгезиг хандырып турар. Оларның маршруттарын электрон-саналга машиналары сапан кылган.

ЛИПЕЦК. Область күзүн тарыыр культураларны тарыы эгелээн. Аңаа эки дүжүттү берип турар «Мироновская-808» сорттуг хөйү-биле тараан. Күзүн тараан шөлде «Харьковская-60» деп көк-тараа хөй черни эллээн. Ол сорттарга пинтаныбиле 450 муң гектар черни — областың тараа шөлүнүң барык чартымын үндүрген.

АШХАБАД. Туркменистанның чер ажылдакчылары винноград ажаалдазын эгелээн. Специализастаттынган совхозтардан, колхозтарның шөлдериндеи белеткел пунктуларынче баштайгы үүс-үүс тонна чимистер киргеп.

Каракум каналын дамчыштыр Амударьяның суунун Мургаб, Теджен шыпааларынга, Копетдаг чоогунун орту-лаажынга келтеннинг соонда республикада винноград өстүрер черниң зоназы улуу-биле калбарган.

АСТРАХАНЬ. Адакы Волганың тараа шөлдериндеи сөөлгү комбайннар чоруй баргылаан. 180 муң гектар бүгү тараа шөлүндө тараа кезилдези доозулган. Үс-шак чидирбейн областың колхозтары болгаш совхозтары чер аңдарылгазын эгелей бергеннер.

НИКОЛАЕВ. Снигиревка дээр район төвүнде «Заря» совхозтуң механизаторларының күш-ажылчы чедишкиннериге алдар болдуруп вымпелди көдүрүп үндүрген. Ол ажылагыйның механизаторлары тараа кезилдезин чедишкиниг доосказ, күскү тараа чажылдазынга хөрүүнү районда эң баштай белеткеп алганнар.

Березанск, Жовтневск, Березнеговатск болгаш өске-даа районнарның чер ажылдакчылары күскү тарыылага белеткеннер.

(СЭТА-ның корр).

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИЗИНИН ШИИТПИРЛЕРИН — АМЫДЫРАЛГА

КОЛ МАГИСТРАЛЬЧЕ

Ооҗум болгаш Соңгу Дошту океаннарның бассейнериниң хемпериниң сугларын чарып турар кижи эрте албас Кутыкан сынын Байкал-Амур магистралының Төп участогунуң тудугжулары эрте бергеннер. Хаа-даштар аразында кончуг улуг чиритки казын каан, олан чүк сөөрткен поездилер чоруп эгелей бергеннер. Оларның оруу Забайкальеже, БАМ-ның минерал чиг-эт талазы-биле кол базазы деп адап турар Чараның чес рудазы-биле байлак черлериниче чоруткан.

Тында-Беркакиттің шугумунга ажылды хуусаа бетинде доосказ, он-он механизастаттынган колонналар, тудугмонтаж поездилери, ковуруг тудар отрядтар БАМ-ның кол магистралынче шилчин өөжө бергеннер. Чарага чедир 630 километр узун орукта тудугжуларның кол пунктуларын тургускан. Ол орук ам шалынчы тудугнуң эң-не чугула черлериниң бирээзи болу берген.

Партияның Калар райкомунун бирги секретары Ф. Тестовтуң кабинединде телефон үргүлү долган, радиограммалар кээп турар.

— Байкал-Амур магистралының тудуун бис улам-на тодазы-биле бидип турар апарган бис. Чарада чурттуң хөй хоорайларының төлөлекчилери чыглып келген. Бо районуң казын тывар байлактарын долузу-биле ажыглаарынга, бүдүрүкчү күштериниң хөгжүлдезинин айтырыгларын чаа өзу-биле шиитпирлээринге БАМ дузалаар. Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүн районнарынга чоруп чораан, ол программа болза күрүнеге улуг ужур-дузалыг программа деп эш Л. И. Брежнев чугаалаан деп, Федөр Александрович чугаалаан.

Чарага чоруп чораан келген, ССРӨ-ниң геология министри Е. Козловскийдеи СЭТА-ның корреспондентилери интервью алганнар:

— Чара чоогунда тывылган Удоканның чес таласы-биле байлак чери бодунук күчүзүнүң талазы-биле чуртта үшкү черни эллээн. Деңнеп көөрге улуг эвес девискээрде коксталыр хөмүр-даштың, демир рудаларының болгаш өске-даа казын тывар ажыктыг байлактарның барыг-биле ол район солун бооп турар. Бо черниң байлактарын дилеп тыварыгга биске космонавтылар дузалап турар. Оруктуг эртер районнарының «чуруктарын» космостан ап турар бис. Ол сан-түннерге үндезилээн, магистральдың космофотогеологтуг картазын тургускан. Ол карта геологтар чүүн-даа мурунда кайнаар чоруур ужурлуглуг дээрзин айтып турар—деп, министр чугаалаан.

Крайның бойдус байлактарын шинээдип алырын дүргедири-биле БАМ-ның тудугжулары келир чылдын эгезинде Чарага четкен турар оруктуг баштай тудар деп шиитпирлээннер. Ынчан Забайкальеге демир-оруктуң беш станциязының, үүс-үүс көвүрүглериниң, өске-даа түүлдериниң тудуу эгелей бөөр.

А. КРИВЧЕНКО,
Л. ФАДЕЕВ,
СЭТА-ның корр.

Байкал-Амур магистралының Төп участогу

Бөгүн «Шын» солунунун **КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТҮГҮН** Өвүр районда «Кызыл тук» совхозтун Ак-Чыраада мал чеми белеткеп турар механизастаттынган бригадазының чедишкиннинге турааскаадып көдүрген. **Михаил Аңгыр-оолович Оржакка удурткан ол бригада 1500 тонна сиген белеткээр планныг тургаш, ам 860 тоннаны белеткээн.**

Сөөлгү үш хонукта бригада 369 тонна сиген белеткээн, азы немелде өзүлде 123 хуу болган.

Мал чеминиң белеткелинин мурнакчыларынга деннежиннер!

ЧУРУКТАРДА: тракторист Кызыл-оол Чыргал (үстүнде); сиген сараттап турары.

Авторнуң фотолары.

«ЧОДУРААНЫҢ» СИГЕНЧИЛЕРИНДЕ

Тес-Хем районнун «Чодураа» совхозунун ажыл-ишчилери ниитинин малынга четчир чемни белеткээр, 1978-1979 чылда мал кыштаглаашкынын чедишкиннинг эрттирер дээш ажылда хаара туттунган.

Чодураажылар бо чылын 3600 тонна сиген белеткээр планын орту чоокшулады берген. Бо хүннерде мал чеминиң белеткелинде 240 хире кижи 6 бригадада ажылдап турар. Бир эвес олар хүнде 110 тонна сиген белеткээр болза, мал чеминин белеткелин сентябрьнын эгезинде доозуп болур дээрзин совхоз директору С. Чангы-оол чугаалай-дыр.

Мал чеминин белеткелинде мурнакчы ажылдап турар коллективтер бо совхозта эвээш эвес. Ылаңгыя коммунистиг күш-ажылдың коллективи—Хараал-Тей сүт-бараан фермазының ажыл-ишчилери эртенги саалданы доосказ-ла, сиген кезилдезинче кириптерлер.

— Бистин ферманың коллективи 250 тонна сиген белеткээрин хүлээнген. Август 18-ке чедир планныг онаалдавысты 164 тоннага чедирдивис, азы 70 хуу чоокшулаан. Сентябрь 15-ке чедир сиген белеткээр планывысты күүседир бис—деп, ферманың эргелекчизи, СЭКП райкомунун бюро кежигүнү Чооду Намдалович Баткар чугаалады.

Эртенги саалданы доосказ, ферма коллективи Самагалдай үнүнда сиген кезин турда, аңаа чеде бердивис. Хем кыдыы талда ажыл-иш хайныккан: чамдык кижилер сараат салган, чамдыктары сиген болген, өскелери—машинаже сиген чүдүрген. Ол шөлден ферма коллективи чылдын-на хөй сигенни белеткеп ап турар. Бо чайын чаашкын эвээш болганындан олар шөлду суттарын тургаш, оон эвээш эвес мал чеминин белеткеп ап турары ол. Ол девискээрниң сигенин ферма коллективи кезин доосказ, кыштаг үстүнде алаактарның сигенин хол калыырлары-биле кезин кириптер.

Мал чеминин белеткелинге идекейлиг киржип, эки ажылы-биле коллективте мактадып турарлар хөй. Саанчылар Алыя Хавак, Эртине Санаймаа, Ольга Баткар; Чыргаланды ортумак школазының өреникчилери Юра Хураган, Орлан Нурзат. Эдик Эртине, Аля Хертек; профтехучилищениң сургуулу Валерий Белчит; трактористер Алексей Кечил, Чыргал Кызыл-оол болгаш оон-даа өскелериниң ажылы макталдыг.

Сөөлгү 10 хонукта районда сиген белеткелинин түүнелин СЭКП райкомунун бюрозунун болгаш райкүүскомнун хуралынга чугаалашкаш, совхозтун Серөз Тановка удурткан № 3 хойжу бригадазының сигенчилериниң ажыл-ишинге турааскаадып, Күш-ажылчы алдар түгүн көдүрген.

М. КАЛЧАН.

YE НЕГЕП КЕЛГЕН

СЭКП Тыва обкомунуң чоокта чаа болуп эрткен пленуму республиканың кодээ ажыл-агыйын улам ыцай хөгжүдер дугайында айтырыгны чугаалашкан болгаш тускай доктаалды хүлээп алган. Ону амыдыралга боттандырарынга бир чугула үүл болза мал чеминин четчирил-биле курлавырлап алыры, мал кыштаглаашкынынга баш удур белеткеннери болур. «Мал ажылындан бистиң алыр деп турар бүгү-ле үүлдеривис— хөй эт, сүт, дүк болгаш өске-даа продуктулар — хамыктың мурнунда мал чемнерининң харын инзы-бүрү болгаш бедик шынарлыг чемнериниң четчириндеи хамааржыр» деп, СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунга илеткелинге эш Л. И. Брежнев чугулалап айыткан. Ынчангаш ниитинин малынга четчир хемчээлдиг чем-суурпу белеткээри — хүннүң чугула айтырыы. Бо ажыл ыраккы Тожу районда канчаар чоруп турарын таныжып көрээлиннер.

Бо чылын Тожуга кандаашкын болган-даа болза, хөлдер, хемпер ыдымында, шыпаалларда, арга иштин аянчарда, кезин ап болур сиген бар. Мында республиканың чамдык ажыл-агыйларының, Кызыл хоорайның албан организация, улетпур будүрүлге черлериниң хөй-хөй сигенчилери ажылдап турар.

Тожуга кыжын хөй хар чаап, кыштаглаашкын бөбдалы бергедей бөөр таварылгалар бо-ла болур. Ынчан баарга, малды тургузу алыраар аңаар, ынчангаш хөй мал чеми негеттинер дээрзи чугаажок. Бо чылын районуң ажыл-агыйлары 8100 тонна сигенни, 6900 тонна силосту, 800 тонна сенажды, 400 тонна будун-бүрүнү белеткээр сорулганы салган. Сиген кезилдезинче район июль айының эгезинден эгелеп кирген. Амгы хүннерде ажыл-агыйларда 17 сигенчи звено, бригадаларда шупту 227 кижи хаара туттунган. Оларның арезында калбарган социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда «Тоора-Хем» совхозтун Хаан-Аксы (бригадирі Д. Кол), Хойлуг-Мээс (К. Чамыян) болгаш Эрь-Суг бригадалар чоруп, боттарының планныг онаалдаларын чедишкиниг күүседип турарлар.

Хаак-Аксының механизастаттынган бригадазында 19 кижи бар. Бо бригада 300 тонна сиген, 120 тонна силос белеткээр планын, сигенни 288 тоннага, а силосту үүс хуу күүсеткен.

Мал чеми белеткээринге ажыл-агыйларга улуг шефдузазын район төвүнүң албан организация черлери көргүзүп турар. Ниитизи-биле кодээ ишчилерге 788 албан-хаакчылар дузалажып, 240 тонна сиген кезин бөөр планныг тургаш, 235 тоннаны белеткээн. Районуң ыяш ажыл-агый черинин коллективи 230 тонна сигенни белеткээш, ол ажылды ам-даа улам чылап турар.

Ниитизи-биле алырга, районда ниитинин малынга четчир чемни белеткээр дээш шалынчы ажылдап турар бригада, звено, коллективтер бардаа болза, сиген кезилдезинин темпизи кончуг оожум болуп, бо ажылды ажыл-агыйның удуртукчулары, районуң кодээ ажыл-агый эргелели (начальниги М. Ф. Селин) тоомчага ап, эки организаставаин келген. Август 18-те медээ ёзугаар алырга, совхозтар—1894 тонна сигенни (азы планның чүгле 23,3 хуузу), 1127 тонна силосту (15,4 хуу), 201 тонна сенажды белеткээн. Бо көргүзүглер эрткен чылдың бо үеде деңнелиннен куду.

Девискээринде кезин ап болур сигенниг районда мал чеми белеткелинин багай болуп турар чылдагаанын чүдел? Бир дугаарында-ла, бо ажылды организастаанының кошкаанда, ажыл-агыйларның удуртукчуларының (директорлар В. Б. Кунгаа, С. К. Хоядыр) баш бурунгаар эки белеткел чок кирип, даамай хөөнүг болганында. Ийиде, сиген кезилдезинде хол-биле болушы аҗыг машиназы-биле ажылдап турар кижилер эвээш болуп, мында колдуунда өөреникчилер колдан турарында. Ол ышкан сиген кезер черлерни ийи совхоз баш бурунгаар планнап көрүп албаан, тодаргай ажылчын план чок. База бир чылдагаан— бар сигенни кезип белеткеп турарының шынар чогунда болгаш дүжүүр эвээш черлерни кеспейн, аңаа каап турарында.

Шыкаада тараан көк-суланың дүжүүр эрткен чылдынга четпес болза-даа, багаш эвес. Ону ам кестирип эгелээн. Мында чаңгыс комбайн ажылдап турар. Суланы кестирип турары шынар чок, чамдык черлерде оон чүгле бажын ап, а өскезинде ортузундан кестирип турар. Кескен сигенни болуп ап турары база мажактыг, хөй сула, сиген артып каап турар. Силосту салып эгелээн, а ону сөөртүп, ажаап турарында чидириглер улуг, техника чедишпес.

Тоора-Хем суурдан 40 ажыг километр ыракта Тос-Булукта сиген кезин турар ыяш ажылагый черинин сигенчилериниге чеде бердивис. Мында 7 кижи ажылдап турар. Оларда сараат салыр техникадан аңгыда үш трактор болгаш өске техника четчир.

— Бистиң звено 160 тонна сиген кезер планныг улус бис, ам 190 тоннаны дужаадывыс, артканын чоокку хүннерде доозар бис. Шуптузус бир демнит ажылдап тур бис, удуур-чыдар черивис, азыңчем эки-дир — деп, оларның удуртукчузу коммунист, районун Советинин депутаты А. О. Маслов чугаалады.

Тос-Булук — делгем шынаа чер болду. Мында тос хөөлбектерни дээскиндир сигенниң үнүжү багай эвес. Ам-даа кезин болур черлер бар. Ынчалза-даа мында ажылагыйның сигенчилери чок.

Моон эллээн ыракта «Тоора-Хем» совхозтун Толбул бригадазының сигенчилериниге келдивис. Бо база делгем, чараш, улуг шынаа чер болду. Мында Хертек Базырга удурткан 23 кижилиг сигенчи бригада ажылдап турар. Олар 300 тонна сиген кезер планындан 130 тоннаны кезип белеткээн. Моон көөрге оларда кижи саны хөй-даа болза темп куду. Баргап хүнүвүсте олар кажаа кылып турлар. «Кезер дээрге ам сиген чок» деп, бригадир даамай чугаалай-дыр. Сентябрь турары кыштаанда олен сиген болгаш оон чоок-карызында хол-биле кезер болза сиген бар. А олар опу кеспейн ара соксаан. Хол-биле сиген кеспейн турар.

Районда сиген кезилдезинин чоруп турарының байдалын СЭКП райкомунун, райкүүскомнун каттышкан хуралынга чугаалажып, «Тоора-Хем», «Май 1» совхозтарының директорлары В. Б. Кунгаа, С. К. Хоядыр оларның дыцнадыгларын дыцнаан. «Тоора-Хем» совхозда 400 тонна сиген, 2700 тонна силос, а «Май 1-ге» 1000 тонна хире сиген, 800 тонна көк-сула четпес. Ону кайын кезип, белеткеп аарын удуртукчулар мынчага чедир планнап, тодарадып көрбөөн. «Ам сиген кезер черивис чок» деп ооҗум хөөнүг харыыны берип турарлар. Эң ылаңгыя «Май 1» совхозта байдал дүвүреңгир. Август 18-ке чедир бо совхоз 544 тонна сигенни (планның 30,2 хуузу), 143 тонна силосту белеткээн. Совхоз директорун бо чегенчиг сан-түн дүвүретпейн турар.

Районаун партия комитеди, райкүүском, кодээ ажыл-агый эргелели ажыл-агыйның удуртукчуларының ыныдыг хөөнериниде чогуур түүнелди үндүрүп, шыңгыы айтырары чугула. Удавас өредилге чылы эгелээр, өреникчилер чоруур, аңныр сезону база чоокшулаан, ынчангаш күш эвээш артары чугаажок.

Партия райкомунун, райкүүскомнун ажыл-агыйларының сигенчилериниде былыгланы харысалгалыг ажылдакчылар база чогуур негелдени тургуспайн турар.

Сигенчилериниң удуур-чыдар черлери, азын-чеми база чогуур негелдеге четпес, хлеб чедишпейн турар.

Бо бүгүдеи чогуур түүнелди дарый үндүрүп; мал чеми белеткелинин темпизин дүргедирге-биле сигенчилер ортузунда партийжи-организакчы, масса-политиктиг ажылды чорударын партия райкомунда, райкүүскомдан, ажыл-агыйның удуртукчуларындан үе негеп келген.

Х. МОНГУШ.
«Шынның» тускай корр.

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИЗИНИН ШИИТПИРЛЕРИН — АМЫДЫРАЛГА

КҮШ-АЖЫЛЧЫ ХАРЫЫ КЫЛДЫР

Бо хүннерде республикада СЭКП райкомнарының пленумнары болуп эртери уламчылаан. СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, аңаа эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде айыткан үүлдерни болгаш түүнелдерни база партияның Тыва обкомунуң VIII пленумунуң түүнелдерин бүрүн, долузу-биле үүлдүгзүнүп, кодээ ажыл-агыйны хөгжүдер дээш партияның айтыышкыннарын күүседир талазы-биле боттарының мурнунда сорулгаларны коммунистер тодарадып турар.

МӨҢГҮН-ТАЙГА

СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлеринде, кодээ ажыл-агый бүдүрүгелин улам ыцай хөгжүдер дугайында партияның сагыш салыышкынының чаа илерээшкиннинге харыы кылдыр ыраккы Мөңгүн-Тайганың ажыл-ишчилери политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрүлүшкүн-биле ажылдап, бо адырны улам ынай хөгжүдеринче бүгү күзүн угландырып турар. Бо талазы-биле бодаалдар пленумга партия райкомунун бирги секретары О. Н-С. Шагдыр-оолдун илеткелинде болгаш санал-онаалдарга кол черни эллээн. Ленинчи аграр политика районун экономиказын хөгжүдеринге чаагай салдарны чедирип турарын илеткелчи болгаш санал бергеннер: «Мөгөн-Бүрен», «Малчын» совхозтарының директорлары С. Шыдыраа, С. Очур, районо баштаар черинин даргазы Б. Салчак, райкүүскомнуң кодээ ажыл-агый эргелелинин начальниги Ш. Намы, районуң улусчу контроль комитединиң даргазы Б. Салчак олар болгаш өскелер-даа демдеглээн. СЭКП ТК-ның март (1965 ч.) Пленумунуң соонда районуң кодээ ажыл-агый бүдүрүлгези ийи катап өскен, өске-даа чедишкиннер улуг.

Районун экономиказының бир кол адыры—мал ажылын хөгжүдер талазы-биле районун партия организациязының ажылын тодаргай анализтеп тура, илеткелчи болгаш санал бергеннер ылангыя малдың баш саны сөөлгү чылдарда кудулай бергенин дүвүрээзин-биле анализтеп, ажыглаттынмайн турар курлавырларны демдеглээн.

Районун кодээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдеринин чаа сорулгаларын айыткан доктаалды пленум хүлээп алган.

БАЙ-ТАЙГА

Бай-тайгажылар кодээнин ажыл-ишчилериниң дугайында партияның сагыш салыышкынынга күш-ажылчы чаа-чаа чедишкиннер-биле харыылап турар. Бо чылдың бирги чартыында район күрүнеге эт садар планын 101, дүктү 154, сүттү 128 хуу күүсеткен.

Партияның доктаамал сагыш салыышкынының ачызында СЭКП ТК-ның март (1965 ч.) Пленумунун соонда эрткен үеде районун кодээ ажыл-агыйының материал-техниктиг базазы улам бурунгаар хөгжүп, оон бүгү адырларынга капитал салыышкынар өскен. Оон түүнелинде мал ажылы улам хөгжээн. Ылаңгыя хөй ажылындан район хөй орулганы ап турар.

Пленумнуң киржикчилери районуң кодээ ажыл-агыйын хөгжүдериниң перспективтиг сорулгаларын чугаалажып тура, малдың баш санын өстүрериниң, оон продуктулуун бедидериниң темпизин дүргедиринче, чер ажылының культуразын бедидеринче, малга быжыг чем базаны тургузарынче кодээ ишчилериниң күжениишкинин мөөнүзүринче угланган доктаалды хүлээп алган. Районун өскүзүгай байдалдарын өөренип көрүп турган аңаа сарлык болгаш чылгы малды өстүрериниң чугулалап көрүп турар. Малдың тарын бөөстелгазын, зооветеринарлыг ажылды экижиндип, чаа хевириниң кажаларын тудары хүнүн бир чугула айтырыы болуп турар.

Эш В. А. Кононовту Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Хүндүлел бижии-биле шаннаар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУН

ЧАРЛЫЫ

Күрүне банкызының системазынга үр чылда үре-түнелдип ажылы дээш база төрүттүгеен хүүнден бөөр 30 хаңданы-биле холбаштыр Курбаңкының Шөгаан-Арыг салбырының эргелекчизи Виктор Арсентьевич Кононовту Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Хүндүлел бижии-биле шаннаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы М. МӨҢДУМ.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай.
1978 чылдың август 18.

СЭКП ТК-ныҥ июль Пленумунуҥ шиитпирлерин — амыдыралга

АЖЫЛ-ХЕРЭЭВИС ПРОГРАММАЗЫ

СЭКП Эрзин райкомунуҥ пленумундан

Август 18-те партииныҥ Эрзин райкомунуҥ пленуму болуп эрткен. Аҥаа «СЭКП ТК-ныҥ июль (1978 ч.) Пленумунуҥ түүнелдериниҥ болгаш Пленумнуҥ доктаалында баа СЭКП ТК-ныҥ Чиҥгине секретары эш Л. И. Брежневтиҥ «ССРЭ-ниҥ көдээ ажылагыйын улам ынай хөгжүдер дугайында» иеткелинде айытыҥган түүлдерге холбаштыр партииныҥ район организациязының сорулгаларының дугайында» айтырыгны чугаалашкан. Ол айтырыг талазыбыле иеткелди СЭКП Эрзин райкомунуҥ бирги секретары А. Ч. Монгуш кылган.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдер талазы-биле партииныҥ болгаш чазактыҥ доктаамал саҥыш салымшыныҥ түүнелинде районнуҥ көдээ ажыл-агыйынга экономика болгаш социал талазы-биле өскү чаартылгалар чедип алдынган, ооҥ материал-техниктиг баазазы эжиҥ турар. Совхозтарныҥ кол бүдүрүлге фондулары 1965 чылга деҥнээрге, үштен ажыг катап өскен, көдээ ажыл-агый машиналарының парыгы кэлбаргаан. Мал ажылын хөгжүдеринче угланган чамдык хемчеглер алдынган. Ооҥ түүнелинде эрткен чеди чыл дургузунда хой, өшкү, чылгы баш саны элээн немей өскен. Районнуҥ ажыл-ишчилериниҥ материалдыг болгаш культурлуг байдалы эжиҥ турар.

Ооҥ-биле чергелештир районнуҥ көдээ ажыл-агыйында улуг четпестер, шиитпирлеттинмээн айтырыглар барын иеткелчи демдеглээн. Мал болгаш чер ажылыныҥ продукциязын көвүдериҥге материалдыг база экономиктиг болгаш ооҥ-даа өске курлавырларны чедip ажылдаайын турар. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниҥ ажыктыг чоруун бедидер, ажылдың шыпарын эжиҥдер дээш демисел районнуҥ чамдык партия организацияларының, совет болгаш ажыл-агый органнарының, совхозтар удуртукчуларының ажылында ам-даа кол черни эдлевейн турар.

1966—1970 чылдарныҥ чылда ортумак хемчээли-биле деҥнээрге, 1976—1977 чылдарда ажыл-агыйлар күрүнеге эт садарын 131 тонна, дуктү 15 тонна эвээжеткен. Районда мыйыстыг бода малдың баш саны өспейн турар, ямзы-бүрү чылдагаанчар-биле шөөр болгаш чылгы малдың өлүп хораар чоруу хөй. Ылаҥгыя Ленин аттыг, «Чаа орук», «Нарын» совхозтарда малдың өлүр чоруу эрткен чылда турганындан бо чылын көвүдээн. Ол ышкаш ниитиниҥ малын оорлаар, самчыгдаар чоруктар кылырлыбайн турар. «Чаа орук» совхозта бо чылдың чеди айларында 19 инек, 237 хой, 7 чылгы мал самчыгдатынып төтчеглеттинген.

Малдың продуктулуг чоруун бедидер талазы-биле ажылдың кошкаанындан саар бир инекке онааштыр саап турар сүттүҥ, бир хойдан кырып ап турар дүктүҥ хемчээли районнуҥ совхозтарында өспейн турар. Төрүүр үүс баш малга онааштыр мал төлүн эвээштн камгалап ап турар.

Районнуҥ партия, совет болгаш ажыл-агый органнары малдың чем баазазын быжыглаар талазы-биле дыка кошкак ажылдан келген. Совхозтар тараа болгаш мад чеми культураларны өстүрериниҥ технологиязын хажыдып, тарылга эдлеп

Олимпийжи курьер

«ОЛИМПИАДА-80»-НИ ЛЕНИНГРАД МАНАП ТУРАР

Совет найысылалда доктаамал ажылдап турар «Олимпиада-80»-ниң Организакчы комитеди Ленинград, Киев, Минск хоорайлардан ол черлерге олимпиаданың бут бөмбүүнүң талазы-биле баштайғы ужуражышкынларын эртирер дугайында саналды хүлээп алган. Нева хемниң эринде хоорай Олимпиадага кидин түлүк белеткәнип турар. 80 муң көрүкчүлер олурар С. М. Киров аттыг стадионну чаарты кылып турар. Ында 70 метр бедик чырытқы адаштарын тургузуп, хүндүлүг аалчылар олурар черлерни, тайылбырлакчылар, парлалга ажылдакчыларының кабиналарын кылып эгелээн.

Европада эң улуг болур Спорт ордузунуң тудуу олимпийжи тудугларның бирээзи. Ооң дендии бедик дээвириниң адаанга бут бөмбүүнүң ногаан кылымал хевистиг чогуур хемчээлдиг шөлү, көнькилээр 333 метр доштуг орук, фигуристер болгаш хоккейжилер ойнаар дош тургустунар. Ол ышкаш теннис ойнаар черлер, хол бөмбүү болгаш баскетбол ойнаар шөлдерни кылып турар. Аңаа хары угда 25 муң кижи маргылдаа көөр аргалыг болур.

Нева хемниң эринге чүгле футболистер маргышпас. Хоорайның кайгамчыктыг архитектурлуг тудугларын сонуургап көөр, ооң ховар дээн тураскаалдарын магадаар, делегей культуразының эртинелерин шыгжаан музейлерге баар дээш аңаа муң-муң кижилер чеде бээр.

«Олимпиада-80»-ниң аалчыларының Ленинградка ужуражышкынының программазында уран чүүлүн эн дээре коллективтериниң көргүзүглери, театр, кино үндүрүлгелери, эстрада ойнаары, чурттар аразының делгелгелери болгаш конкурстары база кирип турар.

ЧУРУКТА: Невада эштип чораан ак хар дег теплоходтарның кырындан хоорайның овур-хевири, архитектураның болгаш төөгүнүң кайгамчыктыг тураскаалдары арыг көстүр.

МОСКВАНЫҢ КАЪТТАРЫ ӨЗҮП ОРАР

Москвачылар боттарының хоорайының дүрген өзүп турарынга чаңчыга бергеннер. Ынчалзажок олимпийжи «каъттарның» көдүрүп орар калбарышкының кижи магадап ханмас. Аажок улуг тудугларны ийи чыл мурнунда кижи харын архитекторларның макеттеринден көрүп болур турган, а бөгүн олимпийжи суурның корпустары улам өзүп бедип орар.

«Олимпиада-80»-ге белеткелдиң канчаар чөрүп турарының дугайын СЭТА-ның корреспондентизиниң дилээн өзугаар **XXII Оюннарның оргкомитединиң даргазы, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының ораалчызы И. Т. НОВИКОВ** мынчаар чугаалаан:

— Оюннар эртирер хүндүлүг эрге—тайбын дээш демиселге Совет Эвилелиниң аажок улуг ачы-авыралын, делегейниң олимпий шимчээшкининге, күш-культураның болган спорттуң хөгжүлдезинге ооң киирген салыышкынын хүлээп көргени ол болур.

Олимпийжи шимчээшкиннің идеялары—бүүнүг сеткилдиг, чайыралдың болгаш тайбының идеялары — совет кижилерге онза чоок болгаш билдингир. Ынчангаш оюннарга белеткел бүгү улустуң хөрээ апарган. Эвилелдешкен бүгү республикалар, чүс-чүс будүрүлгелериниң болгаш организацияларның күш-ажылы коллективтери ында киржип турар. Хөй-хөй хоорайлардан болгаш областардан Москваже, Ленинградче, Минскиже, Киевче, Таллинче дериг-херекселдер, техника, тудуг материалдары барып турар.

«Олимпиада-80»-ге белеткел ажылынга улуг дузаны болгаш хүн бүрүүнүң кичээнгейин СЭКН ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели чедирип турар.

«Олимпиада-80»-ниң объектилерин комсомол шефке алган—чурттуң бүгү булуннарындан муң-муң ооллар болгаш кыстар, студентилериң тудугжу отрядтарының дайынчылары олимпийжи шөлдерде ажылдап турар.

«Олимпиада-80» ам безин делегейниң хөй-ниитизиниң кичээнгейин хаара туда берген. Спортка хандыкшылдыглар, садыг-үлетүүр бөлүктериниң төлөөлекчилери, социалистиг чурттарның хөй-ниити организациялары, хөгжүп орар болгаш капиталистиг чамдык чурттар Москвага болур оюннарга үүл-бүрү детькимче көргүзерин болгаш идиг бээрин күзеп турар.

Бистиң чуртувус олимпийжи оюннарга чедиишкинниг белеткенип турар. Оларны эртиреринге 99 объектилерни тудар болгаш чаарты дериир, оларның 76-зы — Москвада Олимпиада тудугларын тудар болгаш чаарты дериир талазыбиле төлевиледдер ам колдуунда доозулган болгаш улуг хемчээлдиг ажылларны күүсеткен. Ол дээрге. улуг спорт, гостиница, туристи болгаш техниктиг комплекстер, культура төптери-дир. Оларның дыка хөй ховар дээн комплекстер, оларны инженержи арга-биле солун шиитпирлээн болгаш архитектуралыг хевиршинчизи онзагай.

Мырынай чоокта чаа-да олимпийжи шөлдериң кол ээлери тудуг конструкцияларының эптекчилери болуп турган, ам олар шалынчы ажылиштиң эстафеталын шевөрлекчилерге дамчыдып берип эгелээн, олар ам безин Телерадио төптүң студияларында, Лужникиде универсалдыг залдың өрээлдериндe ажылдай берген.

Ооң тудуун, ол ышкаш Армияның Төп спорт клубунун, ча адар шөлүн, делегейниң «Телекс» дээр станциязының тудуун бо чылын доозарын төлевилээн. Дыка хөй объектилерни оларга ССРЭ-ниң улустарының VII Спартакиадазының шүүлде маргылдааларын эртирери-биле 1979 чылдың чайынында-да белен болдурар. Ол маргылдааларга даштыкы спортчуларны база чалаар. Ол спартакиада Олимпиада-80-ге белеткелдиң бир-ангы хевири болур: спорт тудугларын, чаа дериг-херексeлдерни болгаш техниканы «хөделдирип турар» шенээр.

Парус спортунга Таллинде тургузуп турар төөте тулуг ажылдары доостур четкен. Олимпиаданың парус маргылдаазы аңаа болур. Спорт тудугларын, гостиницаларны, садыгның болгаш ниитинин чемненилге будүрүлгелерин белеткээр талазы-биле улуг хемчеглер Ленинградта, Киевте болгаш Минскиде чөрүп турар. Олимпиада-80-ге футбол талазы-биле шилип алыр маргылдаалар ол черлерге эртер. Чаңгыс сес-биле чугаалаарга, бүгү олимпийжи объектилер ажыглалга чөгүүр хуусаазында кирер дээринге бүрүн бүүрел бар.

Бо беш чылда совет кижилер чуртталга бажыннарын тоску беш чылдаазындa хейну алыр апаарын И. Т. Новиков ооң ынай чугаалаан. Олимпийжи оюннарга белеткел чуртталга болгаш культура-амыырал тудуунуң темпилеринге саат ужураштырбас дээрзин онзалап дендеглексей-дир мен. Чижээ, Москвада болгаш «олимпийжи» ескe-даа хоорайларда ол ажылдар оларның хөгжүлдезинин чөпгине планнары-биле көрдүнген хемчеглериниң чүгле кезик-чамдыы болуп турар. Чаа гостиницаларның болгаш хандырылга черлериниң будүүлгелериниң тудуу, чаа хевир киирген аэропорттар, демиржорук вокзалдары, хоорай транспортунун коммуникациллары база чурттар аразының болгаш хоорайлар аразының автоматыг телефон станцияларын, телерадио каналдарны калбартыры Оюннарның соондаа совет кижилерге бөрээн болур. Чижээ, Москва университединден ырак эвесте бедик темпилер-биле тудуп турар олимпийжи суурну ап көрээли. Делегейниң барык 130 чуртундан 12,5 муң ажыг спортчулар аңаа чурттаар болгаш дыштанар. 16-16 каът оп сес бажың оларга бараан болур. Спортчулар чем кылыр делгем черлердиг болгаш холдарлыг ийи-үш өрээлдерлиг квартираларда өрээлге ийи-ийи кижи кылдыр чурттаар. Олимпийжи суурда театр-концерт залдыг культура төвүн, спорт комплексин, ресторанны, каш-даа кафени, универсалдыг магазинни тудуп турар.

Делегейниң Олимпиада комитединин бо чылдың эгезинде Москвага чораан президентизи лорд Киллазиниң бодалы-биле алырга, бистиң олимпийжи суурувус оюннарның бүгү төөгүүнүң дургузунда эң дээре, чараш суур болур. «Олимпиада-80» доозулган соонда маңаа он беш муң чылам москвачылар чурттаар.

«Олимпиада-80»-ниң оргкомитеди Москвага оюннарны белеткээрин болгаш эртирерин Олимпиада хартизының негелдеринге бүрүн дүүштүр организастыг база техниктиг бедик деннелге эрттирерин хандырар дээш Москваның хооркүүскому, ССРЭ-ниң Спорткомитеди, ССРЭ-ниң министерстволары болгаш ведомстволары, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле кады эргежок чугула хемчеглерни ап турар. Олимпиаданың бүгү объектилери колдуунда-ла Ада-чурт бүдүрүлгезиниң азы социалистиг чурттарга белеткеттинген спорт-техниктиг херексeлдербиле дериттинген болур. Спорт инвентарының болгаш дериглериниң эргежок чугула хевирлерин тодарадыры ам доостур четкен.

1980 чылдың июль 18-те Олимпиаданың факелиг-олу Москвага чедип келир. Ону Ленин дагларына байырлалды-биле утпуур. Маңаа, хоорайның эң бедик дээн черинге, Олимпиаданың олу Оюннар эртер бүгү үениң дургузунда кывар.

Совет кижилер олимпий оюннарын улустарның билчиишкинин улам ынай эжижилериниң чепсээ, делегейниң дүнкүүрлүг чөрүүнүн чавырлыышкының ханыладырының хөрээнге тодарган салыышкын кылдыр көрүп турар.

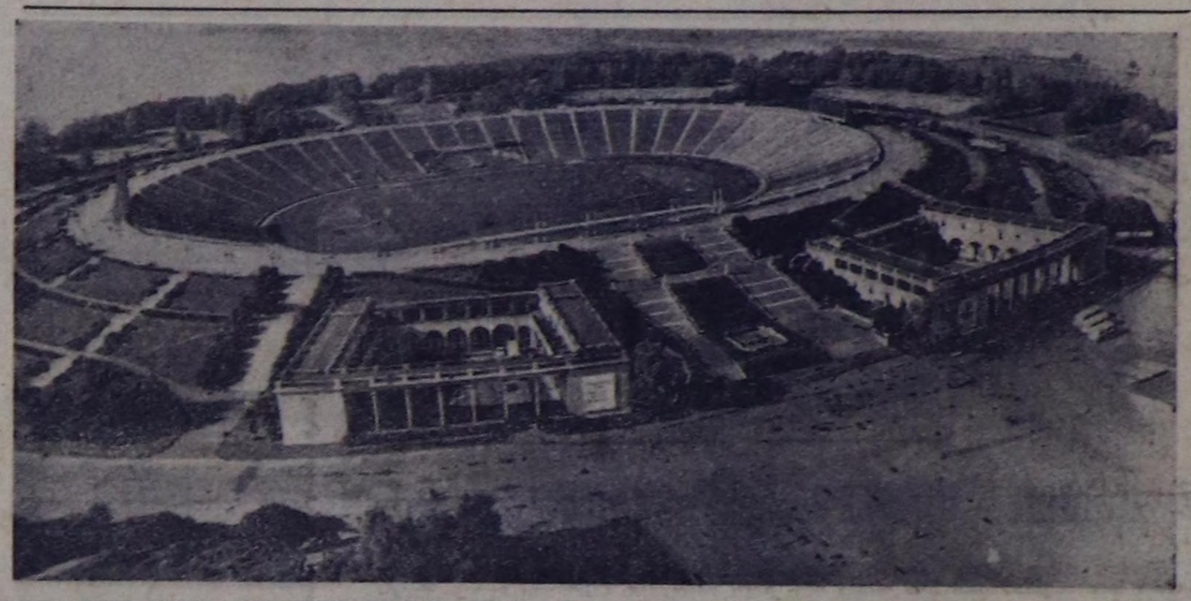

ЧУРУКТА: Ленинградтың спортчу кол ареназы — С. М. Киров аттыг стадион мынчаар көстүп чыдар. Олимпиаданың футбол маргылдаалары 1980 чылдың чайынында маңаа эртер.

М. БЛОХИННИҢ болгаш Н. НАУМЕНКОВТУҢ фотолары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ПОЕЗДИЛЕР НЕМЕЖИР

1980 чылда Москвага болуп эртер «Олимпиада-80»-ге хөй санныг аалчылар келир. Оларга бараан болуру-биле графиктен аңгыда пассажир аргыштырар немелде поездилерни тургузарын амдыгаштан планнаан.

Ылаңгыя найысылалдан Бухарест, София, Варшава, Берлин болгаш өске-даа эл үүдан иэзр пассажирлерниң саны хөй болурун баш удур санап көргеш, ынаар баар немелде поездилерни тургускан.

Пассажир вагоннарын болгаш чурттар аразынга чорууп поездилерни чаартыр, вагоннарның иштин эде дериир талазы-биле ажылдар амдыгаштан чөрүп турар. Экспрессте-рге олимпий сувениралрын садарын организастаары көрдүнген. Аалчыларны уткуп хүлээп алыр поездилерниң ажылдакчылары чаа формабиле хандыртынар.

Д. МЕДВЕДОВСКИЙ.

БЫЖЫКЧЫЛАР ХЕРЕК

Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи, ам Кызыл хоорайда хуу кижилерниң чагыгларын кылыр болгаш хеп септээр дааранылга фабриказының директору Галина Тоннитовна Доваадорга херек кылып чеде бердим. Директордан каш айтырыглар салгыладым. Галина Тоннитовна мээң сонуургаан айтырыгларымны кыска болгаш тода кылдыр харыылагылап берди.

— Силерниң директорлап турар черинериң ниити адын «Чечек» дээр болгай, ынчаарга ооң салаа-сайгыды бар ирги бе?

— Бистиң дааранылга фабриказының Кызыл хоорай девискээринде дөрт салбыры бар. «Чечек» боду база «Каа-Хем», «Восток» болгаш «Химчистка».

— Силерниң фабрикада чеже-чеже кижилер ажылдап турар ирги база олар чүү-чүү кылып турарлар?

— Бистиң «Чечек» фабрикада 210 кижи ажылдап турар. Оларның кол иургулайы хөөрөженнер. 176 шевер херээженнер болгаш аныяк уруглар дааранып турарлар. Бижи бүрү планныг. Кандыгдаа кижилериң чагыгларын дугурушкан хуусаазында кылып берип турар бис. Оруседа, тыва-даа хептерни дааран турар бис. Оон ынай үжен ажыг инженер-техник кижилер база бар.

— Чыл келген тудум улустуң каастаныр кеттинери денде бар чыдар чүве-дир. Чонуңуң хуузунда негелдезин хандырар дээш кандыг сорулга салып турар силер, Галина Тоннитовна?

— Кайы районда шевер кыстарның даарагылаан идик-хеви шылгарал турарын бүдүү шилип турар бис. Тыва чонуңуң национал хевин быжар болгаш даараар, ону кылыр материалдарны таарыштыр шилип аар талазы-биле Эрзин району тергиидеп турар. Эрзин суурда дааранылга черинин быжыкчылары болгаш даараныкчылары кончуг уран-шевер аргаларын көргүзүп турарлар. Амдыызында бистиң «Чечек» болгаш республиканың өске-даа даарагылга черлеринде орус хептерни шымбай даарап турар, тыва хеп аймаан арай хоомай кылып турар. Шевер кыстың кылган ажылын улам эки болдурарда хамыкты мурнай быжыкчыларны белеткээри херек апарган. Чевен кижи торгу-маннык өөс аймаан холга тутса-даа үрей быжып каптып болур, ооң соонда ону кандыг-даа шевер хөрээжен аян киир даарап шыдавас. Августуң ортан үезинде Эрзин суурга алды районнуң—Эрзинниң, Тес-Хемниң, Таңдының, Каа-Хемниң, Бии-Хемниң, Кызыл районуң тускай быжыкчыларының тур сургуулун эрттирген бис.

— Галина Тоннитовна, салерге кандыг дузаламчы номнар херек боор турарыл?

— Орус хеп аймаан шыырак кылып турар ужурувус болза, орус хептернин ангы-бүрү хевирин, хемчээлин болгаш кандыг материалдан кылырынын, өн-чүзүнүн көргүскүлээн үлегер журналдары бар, оларны көрүп турган, быжыкчылар быжар, даараныкчылар даараар. Ынчаарга бистиң тыва национал хеп аймаанның даштыкы хевирин, өн-чүзүнүн болгаш хемчээлин көргүскен үлегер журналы ийикпе тускай чурук-хөрүктүг хеп аймаанның ному мырай чок боор турар. Аныяк быжыкчыларга болгаш даараныкчыларга дузаламчы номнар кончуг херек боор турар. Хептин өн-чүзүнүн көргүскен үлегер ному херек. Ангы-бүрү хемчээлдиг болгаш өөнүг тыва өөктер шүткүүр дарганнар база кончуг негеттинип турар. Чонуңу бүрүнгү уран чаңчылын ылаптыг көргүзерде шаандагының идик-хепке, эзер-чүгенге, аптара, савага каастарга кылдыр хереглеп чораан үгулалар база херек апаар чүве-дир. Уран-шевер кижилер шаандагы үгулаларының үлегерин көрүп апкы дег хуудустар болгаш номнар мырай көзүлбес боор чүве-дир. Быжыкчыларга болгаш даараныкчыларга хеп кыдырының үлегер ному кончуг херек апарган.

М. КЕНИН-ЛОПСАН.

Бомбурзектиң судалы

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

СОЦИАЛИЗМНИҢ АКЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРЫНДА

Бижыг угланыышкын-биле

ХАНОЙ. Август революциязы — бо сестер вьетнам патриот бүрүзүнге ханы ужур-дузалыг. Вьетнамның улузунун демиселинин маадырлыг чыл демдеглелинге ол революция өзулуг-ла хамаарышпас чорук, хосталга болгаш чаңгыс эп, чаа амыыралды тургузары, социализм дээш демиселге шиитпирлиг үе-чада кыдыр онза черни дүрүм өзугаар эзлеп турар. Август революциязының тиилелгези болза, француз колонизаторларга болгаш япон милитаристерге удур дарлаттырган улустуң хөй чылдагы, бергелер-биле долдунган демиселинин доозулганы ол болган. Тиилелгеже алдарлыг орукту вьетнам улус хостуг Вьетнамның башлайгы Президентизи, шынчы марксисчи-ленинчи Хо Ши Минниң тургусканы болгаш канналдырганы бодунун Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле эрткен. Ам социалистиг Сонгу чук болгаш чалча өзу-чурумдан хосталган Мурнуу чук чаа амыыралды тургузарының оруу-биле кады бар чоруур.

Вьетнам Социалистиг Республиканың бежен миллион чону дайын соондагы катап тургузуушкунга болгаш тудуушкунга, чурттуң Мурнуу чүгүнге социалистиг чаартылгаларны чорударынга соолгу үш чылда улуг чедишкиннерни чедип алган. Ол черде ашчутту, бижик билбес чорукту бүрүн узуткаанынга вьетнам улус аажок улуг көдүрлүүшкүн-биле уткаан.

Август революциязының тиилелгезиниң 33 чылын демдеглевиилаан, вьетнам улус дайынның чедирген балыгларын дүрген экиртип алырынга, тайбын, хамаарышпас болгаш социалистиг Вьетнамны чедиишкиннинг тургузарынга күжүн бөөр деп долу шиитпирлиглер.

Культурлуг дыштанылганың төптери

ГАВАНА. Социалистиг Кубаның хоорайларынга болгаш ажылчын сууларынга баштайгы культура бажыннарын чүгле ийи чыл мурнунда тургузуп эгелээн. А бөгүн оларның саны 75 четкен.

Культура бажыңнарының дыка хөй ажылчы чоннарның дыштанылгазының, культурлуг болгаш политиктиг кижизидилгезиниң өлүг төптери апарган.

Гавана можуда Харуко дээр муниципиада чаа культура бажыны каш-ла хонук мурнунда ажыттынган. Ында делгем библиотека, бот-тывынгыр уран чүүл киржикчилериниң белеткел кылыр студиилары болгаш эртем-техниктиг секцияларга кабинеттер, делгелгелер эрттирер, кинофильмнер үндүрер болгаш артистер ойнаар залдар бар.

Югослав металлургияның баазазы

БЕЛГРАД. Босния да Любия дээр черниң чоогундан югослав геологтар демир рудазыбиле байлак черниг тыпкан. Ам ында шинчилеттинген демир рудазының курлавырлары 470 миллион тонна ажып турар.

Любия—Югославияның демир рудалыг кол төвү. Республиканың бүгү-ле кол-кол металлургия будүрүлгелерин чиг-эт-биле ол хандырып турар. Любияда шинчилеттинген ол руданың баазазынга улуг металлургия комбинадын удавас тудуп эгелээр, техниктиг төлевилелди болгаш дериг-херексeлдерни анда Совет Эвилели бээр.

Амыдырал-биле денге

УЛАН-БАТОР. Моол Арат Республиканың Эртемнер академиязының ниити болгаш шенелде биологиязының институдунун эртем-шинчилел баазазы улуг немелденг алган — моол эртемденнер Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүннери чурттарда боттарының эртемден өөрү-биле кады генетика лабораториязын тургускан. Совет Эвилелиден болгаш Венгриядан барган амгы үеним дериглерлиг, ангы-бүрү приборларлыг болгаш реактивтерлиг ол лабораториянын ажылдакчылары ниити күрүнеин ужур-дузалыг айтырыгларны ажылдап кирипкен.

Лабораториянын ажылдакчыларының ажыл-чорудулазының тургускан. Совет Эвилелиниң каш-ла хонук мурнунда ажыттынган. Ында делгем библиотека, бот-тывынгыр уран чүүл киржикчилериниң белеткел кылыр студиилары болгаш эртем-техниктиг секцияларга кабинеттер, делгелгелер эрттирер, кинофильмнер үндүрер болгаш артистер ойнаар залдар бар.

Продукциязы көвүдээр

ПРАГА. Хоолайлар, прокат станнары, электровозтар, металл кезер станоктар, тролейбустар Ильзень хоорайда машина тудуушкунунуң В. И. Ленин аттыг «Шкода» дээр алдаржаан комбинадының будүрүлге программазының үделинин болуп турар. Амгы беш чылда чехословак индустриянын бо аажок улуг будүрүлгези продукция будүрериин 40 хуу көвүдедир. «Шкода» деп фирма демдектиг машиналарның болгаш дериг-херексeлдернин дыка хөй кезиин делегейнин өн-өн күрүнелери садып ап турар. Ол будүрүлгенин продукциязының ан хөй садып алыкчызы Совет Эвилели болуп турар.

(СЭТА).

САРЫЫЛДЫГ БОЛУРУНЧЕ КЫЙГЫРЫГ

ВАШИНГТОН. Сураглыг үш америк эртемден-атомчулар Н. Брэдбери, Р. Гарвин болгаш К. Марк олар АКШ-ның президентизи Дж. Картерге аажык чагаа чоруткаш, ядролуг чепсекти шенээрин бүрүн болгаш бүгү-ниити хоруур дугайында керээни эң дүрген чарарын чедип алырынга кыйгырган. Ол керээни чарарының удурланыкчыларының Вашингтонга чоокта чаатты чугааларышта, чижээ, ыдыг дугуржуушкунну чедип алырынга удурланың үнген энергетика министриниң ораалакчызы Д. Керриниң эзлеп алган туружунга хамаарыштыр таарымнас чорук эртемденнериң чагаазында илергейлеттинген. Керриниң бадыткан турары-биле алырга, ядролуг чепсекти шенээрин бүрүн болгаш бүгү-ниити хоруур дугайында керээни чарары «ядролуг чепсектериниң энергетика министерствозунуң эргезинде турар программазынга дыка варын чүүлдерни таварыштыра бөөр» аянныг болуп турар.

Энергетика министриниң ораалакчызының «дүвүрен турар чоруу» бүгү-ле чүүлдерни барымдаалан алырга, нейтроннуг бомбаны болгаш ядролуг чепсектиг өске-даа хевирлерни ажылдап кылырынга бердинген акша чогум-на харын ол министерствонуң бюджединде турары-биле таныылбыраттынар.

Ынчаарга ядролуг чепсектиг шенелделериниң бүгү хевирлерни хоруур дугайында керээни чарарынга хамаарыштыр Женевада үш талалыг чугаалажыышкынларының киржикчилери ол чугаалажыышкынларны чедишкиннинг доозар деп чүткүлүн чоокта чаа илергейлээнин америк администрациянның төөлекчизи Керр билген турар ужуруг.

(СЭТА).

КҮШ-АЖЫЛ ӨӨРЕДИЛГЕЗИНЧЕ КИЧЭЭНГЕЙ

СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле Чырыдыышкын министерствозунуң системазында бактаан турар органнарның, өөредилге черлериниң мурнунда улуг сорулгалар салдынган.

Ортумак школаның доозукчулары өөренип турар үеэзинде эртемнериң үндезинперин болгаш күш-ажылчы чаңчылдарны ханы шиңгээдип алыр, тодаргай профессиялыг болурунга дыка чоокшулаан болур ужурлуг. Профессияны мөдерелдиг шиңгээдир талазында, доозукчулар эге белетелдиг болгаш кандыг-бир профессияга сонуургалдыг, аңаа чүткүлдүг, шиитиге ажыктыг ажыл кылыр күзелдиг, кандыг-даа күш-ажылга ынак, ону хүндүлээр болур ужурлуг.

Өөренгичилериң күш-ажылга кижизидилгезин, аңаа белеткелин чүгле күш-ажыл башкыларынып, бүдүрүлге өөредилгезиниң мастерлериниң, школа мастерскаяларының, школалар аразында БӨК-түң (бүдүрүлге-өөредилге комбинаттары) херээ кылдыр көрүп болбас. Күш-ажылчы өөредилге, кижизидилге болгаш профуглавыышкын — школалар удуртукчуларының, башкылар база өөренгичилер организацияларының, ада-иелериниң эң чугула хереэ.

Өөредилге чыды эгелээри билек эш Л. И. Брежневтиң илеткели болгаш «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыдай хөгжүдери — бүгү чонуң хереэ, колхозчуларының, ажылчыларының, албан-хаакчыларгың иниги сагыш човаашкыны болур деп быжыг бүүрелди школачыларга сиңниктирери эргежок чугула.

«Көдээ ажыл-агыйны улам ыдай хөгжүдер дугайында», СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлерин боттандырар талазы-биле бистиң республиканың районнарында тодаргай ажылдар кылдынып эгелээн. Чижээлээрге, күш-ажылчы өөредилге, кижизидилге болгаш профуглавыышкын талазы-биле район чөвүлелдерин партия райкомларының ийиги секретарьлары болгаш райкүүскомнарның даргаларының оралакчыларының удуртулгазы-биле тургускулап, сес чыл, ортумак школаларны тус-тус бүдүрүлгелерде, совхозтарда, профессионал-техниктиг өөредилге черлеринге быжыглап, көдээ ажыл-агыйның өске-даа адырларынче өөренгичилерни хаара тудуп эгелээн. Техниканы совхозтар школаларга аңгылап берип турар. Барылын-Хемчик районунуң Аксы-Барлык, Шекпээр, Эрги-Барлык, Кызыл-Мажалык школалары тракторлар, машиналар модельдерин алган. «Шекпээр» совхоз (директору эш Ооржак), «Хемчик» совхоз (директору О. Сарыглар) Шекпээр, Эрги-Барлык ортумак школаларга чаа автомобильдерни бергеннер. Шекпээр школазында машиноведение кабинедин база тудуп бергеш.

Тес-Хемниң ортумак школаларының өөренгичилериниң септелге-тудут, мал чеми белеткээр, хой кыргыыр, погаа аймаа ажаар, сиген кезилдезинге киржир бригадаларны тургузары чаңчыл болган. Берт-Дагда школа септелгезинге, О. Шыныада чаа школа тудуунга өөренгичилер бригадалары эки ажылдап турар. Каа-Хем районда Бүрен-Бай-Хаак ортумак школазында мастерскааны туткан, Бүрен-Хем школазында өөредилге-дуржулга участогун тургускан. Тракторлар болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый техникизын бо районда кампания үезинде школачы бригадаларга быжыглап турар.

Школачыларның күш-ажылга өөредилге-кижизидилгезин болгаш профуглавыышкынны чедиишкиниг чорударда бир дугаарында кадрлар айтырыын — күш-ажыл өөредилгезиниң башкыларын тускай эртемниг, мергежилдиг кижилерден шилип тыварыг, бүдүрүлгелериниң, совхозтарының базаларында цехтер, участоктар тургузуп, өөренгичилерни өөредиринче кичээнгей садыр эртемниг кижилерни томуйлаары чугула.

Өөренгичилериң бүдүрүлге бригадаларын ортумак школаларда чыл бүрүде тургузуп турар болгай. Школачыларның көдээ ажыл-агыйга сонуургалын, тараа, мал ажылында кижилериң күш-ажылын хүндүлээрин быжыктырарда олар-биле бүдүрүлгениң чаартыкчыларының, мурнакчыларының ужуражыышкынын, күш-ажыл байырлалдарын, профессия аайы-биле конкурстарны херек кылында пептередир херек.

База бир ол чүве болза, сес чыл болгаш ортумак школа бүрүзүнге мастерскаалар, кабинеттер, участоктар тургузарын чедип алыр болгаш 1—3 классларга тускай күш-ажыл өөредилгези организаттаарын чоорту чедип алыр аппаар.

9—10 классларга күш-ажыл өөредилгези онза кичээнгейге турар. 1978—1980 чылдарда улам хавыжыткан күш-ажыл өөредилгезин үстүү класстар өөренгичилери доозар болгаш тодаргай профессияны ыяк шиңгээдип алырынга чедирер аппаар.

Чер-черниң кадрлар аайы-биле негелделерин барыдаалап турган, көдээ ажыл-агыйга күш-ажылчы өөредилгениң угланышкынын тодарадып кылыр. Улус өөредилгезиниң ажылдакчылары, школалар удуртукчулары үстүү класстарның өөренгичилерин күш-ажылга өөредирде, өөредилгениң материалдыг базазын тургузарының алыс планнарын ажылдап кылган боттандырар хүлээлгелиг. Бо сорулганы шиитпирлээрдө бүдүрүлге черлеринге өөредилге цехтери, участоктары болгаш БӨК-терин тургузары көл айтырыг.

Профуглавыышкын талазы-биле ажылды экижидерде, профессиялар дугайында үргүлүү чугаалажыр, бүдүрүлгелериниң кадрлары кандыгыл, тускай эртемни чедип алырынын арганларын тодарадыры эргежок чугула. Өөренгичилерге болгаш ада-иелерге профессия шилип алыр дугайында, школа доосканда пайнаар ажылдаар дугайында сүмелерни бээри артык эвес.

Профуглавыышкынныг ажыл башкылар коллективтериниң БӨК-түң цехтериниң, станцияларның ажыл-хереэзиниң чарылбас кезээ болур. Профессияны шилип алырда, оок иниги талаларын школачыларга билиндирер.

Профуглавыышкын кабинеттерни ортумак школаларга, профуглавыышкын бүлүүнарын сес чыл школаларынга болгаш БӨК-терге, школадан дашкаар албан черлеринге 1978—1979 өөредилге чылында шуут организаттаарын Чырыдыышкын министерствозу сүмелеп турар.

Шуут болгаш бот-өөредилге-биле амгы ажылдан турар күш-ажыл башкыларының биилин база арга-мергежилин бедидер талазы-биле ажылчы педучилищелерге, институттарга белеткээрин бо өөредилге чылында планнап көрүп турар. Оок-биле чергелештир БӨК-терде бүдүрүлге өөредилгезиниң мастерлериниң, цехтер болгаш участоктар удуртукчуларының, школадан дашкаар албан черлериниң ажылдакчыларының, болгумнер болгаш өөренгичилериниң күш-ажыл коллективтериниң удуртукчуларының педагогиктиг белеткелин хандырары база көрдүнген.

М. ДАМДЫНЧАП,
Чырыдыышкын министерствозунуң инспектору.

Чаа өөредилге чылынга

БОДАЛДАРЫ-ВЫС ДӨМЕЙ

Республика найысылалынга чылдың-на бооп эртип турар даш чонукчуларының ажылының делгелгезин чон удуг сонуургалбиле көрүп турар. Аргадурмулгалыг уран-шевер даш чонукчуларындан ажыда, оларга талантылыг аныяк кижилериң немежип турары дыка өөрүнчүг. Сесерликтерде, культура албан черлеринде, кудумчуларда, өске-даа хөй-ниитиниң черлеринде, уран-шеверлериң чонуп сиилбээн ажылдары көстүп турар апарганы бистиң бир деп-шилгеевис деп санап болур.

ССРЭ-ниң Чурукчулар эвилелиниң кежигүнү, РСФСР-ниң И. Репин аттыг Күрүне шаңналының лауреаты Р. Аранчааның № 172 «Шын» солунга бижээн бодалынга мен чүмүбиле каттыжып турар мен. Хоочун чурукчу бистиң уран-шевер даш чонукчуларывыстың чогаадыглары массалыг болган турарын изин-биле күзеп турар. Уран-шеверлериң кылган ажылдары делгелгелерге, мастерскаяларга көстүп кээриндан аңгыда, бистиң хоорайывыстың кудумчуларын, парктарны, культура одаларын аянчыдып каастап турар болза, ол тергиин улуг чедиишкин-дир.

Бир эвес бистиң даш чонукчуларывыстың ажылдары өске хоорайларда ышкаш, республиканың ол-бо булуңнарынга улуг хемчээлдиг тургустунуп эгелээр болза, бистиң национал уран чүүлүвүстүң улам шапкын өзүлдези болур. Монументалдыг скульптурага даш чонукчуларының күжүн киириштирер болза, олче чүткүлдүглериниң саны өзер деп бүүрээр мен. Бо ажылды чорударда чүгле даш чонукчуларынга даянып эвес, ыяш-биле чүве чазаар уран-шеверлерни база киириштирип болур.

Чурукчу Р. Аранчаның «Улам аян киирер» деп чүүлүнге чүгле каттыжар эвес, оок ук чүүлде идил үндүрген саналдарын херек нырында боттандырар хемчегларни алза чогуур деп бодалдыг мен. Республиканың уран-шеверлериниң күжүн монументалдыг скульптураже мөөңнээр үе келген.

Ук ажылды чүгле найысылалдан эвес, районнар тептеринге, суурларга, школаларга, культура албан черлеринге эгелеп чорутса чогуур. Бисте кайгамчык чаа улуг тудуглар бар. Саян-Шушенск ГЭС, Чаа Шагаан-Арыг, Чаа Чаа-Хөл болгаш өске-даа. Бо чаа, кайгамчык чараш черлерни аян киирип каастаарынга бистиң уран-шеверлеривистиң ажылдары база кирген турар ужурлуг.

Н. НАТПИЙ-ООЛ.

Хайыраган суур.

Фоторепортаж

Даман ортулуктуң маадырлары

Ыраккы Чөөн чүкте Уссури хемде совет кызыгааржылаарже 1969 чылда чепсектиг халдаашкыннарның каичаар болганы бүгү совет улуска билдингир. 1969 чылдың март ийиниң эртенинде совет кызыгааржыларының хайгаарал таныныл чери Даман ортулукта совет кызыгаарны 30 хире кыдат шериг албаныгларынып үрээнин илереткен.

Офицериге баштаткан болук совет кызыгааржылар моонд мурнунда болуп турганы ышкаш, удурланыышкынны медеглээр болгаш совет девискээрден оларның үнүп чоруурун негээр дээш үрекчилерже чоруткан. Кыдат шериг албаныглар совет кызыгааржыларны кааш-ла метр хемчээлдиг черге чоокшуладып алган, а оок дараазында хенертен кандыг-даа сагындырыг чокка оларны мырыңай чоогундан боолап эгелээн. Каранғы дүнү ажыглап алган баш бурунгаар кыдат эриктин чаныңга турган эске белүк кызыгааржыларны үгер-боолар, миномөттар болган автоматтыг чепсек-биле хары угда боолап эгелээн.

Бистиң белүк кызыгааржыларывыс тулчуушкунче кириткен болгаш кожазында кызыгаар заставаының деткимчези-биле кызыгаар үрекчилерин совет девискээрден үндүр сыныргаан.

Марттың 14—15-те кыдат таладан ол-ла районга Совет Эвилелиниң девискээринге чепсектиг шургуушкунуң чаа оралдажыышкынларын кылган. Ол халдаашкынны бистиң кызыгааржыларывыс шиитпирлиг ойтур шапкан болгаш үрекчилерни база катап совет девискээрден ыредыр ап октапкан.

Ол оор ёзу-биле халдаашкынларга совет кызыгааржылар эрес-маадырлыг торуун көргүскен. ССРЭ-ниң күрүне кызыгаарын камгалаарынга эрес болгаш маадырлыг болганы дээш Даман ортулуктуң камгалакчыларын чазактың белик шаңналдары-биле шаңнаан. Оларның аразында улуг сержант Юрий Бабавскийге, капитан Владимир Бубенинге Совет Эвилелиниң Маадыры атты тывыскан.

Төрээн чүүлүн ыдыктыг кызыгаарын камгалап турган, дилимнериң өлүмүбиле өлген заставаның начальниги, улуг лейтенант Иван Иванович Стрельников, кызыгаар отрядының начальниги полковник Демократ Владимирович Леонов, бичe сержант Владимир Викторович Орехов оларга Совет Эвилелиниң Маадыры деп бедик аттарны база тывыскан.

Даман ортулукка кызыгаар үрекчилерибиле болган тулчуушкунга өлүткен совет кызыгааржыларга моңге тураскаалдарны ол кызыгаар заставаларында тургускан. Аңаа бистиң калбак-делгем төрээн чүүлүвүстүң янзы-бүрү булуңнарындан туристер, аалчылар кээп, ада-чүүлүвүн кызыгаарларын камгалап турган маадырлыбиле өлген совет кызыгаржыларның хөөрлериниг, тураскаалдарынга диригг чечектерни салып турарлар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТАРДА: Прямор крайның Дальвереченскидe Совет Эвилелиниң Маадырлары Д. В. Леоновтуң, И. И. Стрельниковтуң хоор-тураскаалы (үстүнде); Даман ортулуктуң кызыгааржыларынга тураскаал (ортузунда); Филино суурда Совет Эвилелиниң Маадыры В. В. Ореховка тураскаал (адаанда оң талазында); туристер совет кызыгааржыларга тураскаал чанында (адаанда солагай талазында).

АВТОРНУҢ фотолары.

Ном болгаш номчукчу

БУЯННЫГ СОРУЛГАГА ДҮҮШКЕН

Тыва чечен чогаалдың хөгжүлдезинге эвээш эвес үлүүн киирип келген Салчак Өдекеевич Тамбаның чаа үнген улуг хемчээлдиг «Амыргалаар» деп тоожузун сонуургал-биле номчудум.

Шынап-ла, кижи— бойдустуң төлү чүве болганда, ораң-чүртүнүң ажык-байлаан камгалаары дег ындыг өндүр улуг сорулга каяа турар боор. Ол бодалды быжыглап турар номхур дээрзин билдим. Оок-биле кады, амыдырал дээрте дески шөл кежир кылаштай бээри дег белен эвес, ол—ёзулуг-ла демисел-дир дээрзин утааган чогаал-дыр. Арга-арыгда ан-мен, үнүш-бойдусту карак огу дег камгалап, харын оларның чеже хире барын безин билип ап чоруур егерь Амыргалаар кыргаанын овур-хевири — бир мөзүлеш овур-хевирге дүгжүп турар. Ол—кээргээчел, буянныг сеткилдиг кырганга домейлежирлер бисте хөй дээрзин амыдырал бадыткан турар.

Тоожунуң дыл-домаа база чончу, бөлүүн болуп турар. Амыргалаар чончу сестерни болдунуу-биле ажыглап чугаалаар: «Чилиг тырта берген» азы «чилинин үзе маннаан»... оондаа өске.

Хоочун авторнуң бо баштайгы улуг хемчээлдиг тоожузунда четпестерни эскерип болур. Кара чугаага домей апаргылаан домактар эвээш эвес. Чамдык домактарны номчуурга аваа-ла медээ домаа дег болгулаан. Чижээ, «артистернин концерт программазында орус, тыва, моол ырлар, шоодуглуг, хөглүг, баштак кожумактар(?), уран номчулгалар, шиилерден үзүндүлер бар болган». Бо домак аажок чевен апарган. «Кожумактар» эвес, а «кожамыктар» дээр турган эвеспе. Ол та авторнуң чаргырыы, та корректорларның чаргырыы чүве, ол номчукчуларга кайын билдинер. Ынчалза-даа көстүп келген чазыгны чугаалавас аргажок. Оок ындай, «Сөзүм утпа» деп ырның одуругларын бо чогаалга ажыглаанны артык деп бодаар мен. Чамдык четпестер бар-дда болза ук номну ниитизи-биле бот дугайты эки деп көрдүм.

С. САНДЮ.

РЕРИХТИҢ БАЖЫҢЫН КАТАП ТУРГУСКАН

Ленинград чоогунда Изварада орус чурукчу Н. Рерихтиң өскен бажыңын катап тургускан.

Чурукчу, эртемден, чогаалчы, могаг-шылаг чок аян-чорукчунуң хүн демдеглелдериниң, чогаалдарының дыка хөй черлеринде Изварада коданының дугайында бижээн.

Рерихтиң бажыңын совет реставраторлар чурукчунуң бир чуруунга үндезилеп катап кылган.

Культураның үнелиг тураскаалдарын кадагалап, катап тургузар талазы-биле совет реставраторларын дуржулгазын тураскаалдар болгаш төөгүлүг черлер айтырыгларының талазы-биле Делегей чөвүлелиниң чингине ансамблезы бедин-биле үнелээн. Ансамблеңнің киржиқчилери—алдан ажыг чурттардан келген эртемденнер, архитекторлар, реставраторлар, хөй-ниитин ажылдакчылары хүлээн алган документилерге бо талазы-биле совет дуржулгазы делегейге пептередирин демдеглээн.

Г. РЕПИНСКАЯ,
ПМА-ның корр.

ДУСТУГ-ХЕМ

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» совхозтуң девискээринде Дустуг-Хем аржаанынга бо чайын кирип эмнеңгеш, кадыым өлүп өскүүдү.

Автотранспорт чүгле Дустуг-Хем аксынга четпеш, оон ыңай чорбас. Аржаанга чедир арткан дөрт километрни эмнеңнип барган кижилер кандыгбир арганы хереглеп турган эрткеш, аржаанның бодунга ам чедер. Аржаан ижин-шөйүүдү, ылаңгыя гастриттен вараан кижилерге дузалаар чер болдуг Аңаа эмнеңниң хевирлери амдыгында кижер, хоолайлардан агып үнген сугга хөме шаптырар болгаш аржаан суунга эштир.

Шуйнуң үндезин чүүлүнчы чонунуң чугаазы-биле алырга, 1963 чылга чедир Дустуг-Хемни аржаан деп саналаан чораан. Оок соонда эштин эмнеңнир онгчаны тутканы.

Бо чылын Дустуг-Хем аржаанынга кирген лоп барык шуптуузу кадыы эжикип чавгеп. Республиканың Кадык камгалал министерствозу ук аржаанны ажыглаарының талазы-биле сүмени ажылдап кылза эки деп бодаар мен.

Д-Д. САЛЧАК.

Тээли суур.

Телевидение

АВГУСТ 22-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информестыг программа.
10.35—Эртенги гимнастика.
10.55—«Бистиң ырыыс, үжүп чор». Тен телевиденнеңиң болгаш Бүгү-эвилел радиозунуң уругларының ниитиниң ырызының база Тен телевиденнеңиң болгаш Бүгү-эвилел радиозунуң орус улустуң хөгжүм херекселлериниң үлегерлиг оркестриниң концерти.
11.20—«Гваниери квартет». Уран-чечен телефильм. 1-ги болгаш 2-ги серия-лы.
13.50—16.00—Чапсар.
16.00—Апыяктарның профориентациязының дугаймда документалдыг фильмериниң программазы: «Мен эвес болзумза кымыл?», «Суворовчулар».
16.35—«В. Розовтуң драматургиязы».
17.25—«Уругларга аннар дугайында». Ленинградтан дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

17.55—Мультфильм.
18.05—Телемедээлер.
18.15—«Бир амыдырал болгаш ийиги». Телефильм.
18.35—«Хоойлу болгаш хүлээлге». Дамчыдылга.
19.00—«Хөлдевейн көрүнер». Документалдыг фильм.
19.10—Телемедээлер.
19.25—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.30—Медээлер.
19.45—«Чурук бүрүзүнде — хүн».
20.00—Р. Шуман — Оркестрлиг фортепианога концерт.
20.30—«Кижи болгаш хоойлу». Дамчыдылганы профессор А. А. Безуглов чорудар.
21.00—«Ыр-78». Киевтен дамчыдылга.
21.30—«Баштайгы шинчилечилер». Документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү.
22.30—«Ye». Информестыг программа.
23.00—«Совет музыканың шилип алдынган арыннары». Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ССРЭ-ниң Улустуң артизи Ленинчи шаңналдың лауреаты композитор К. Караев.
00.05—00.45—Спорттуң сут хевирлериниң талазы-биле делегей чемпионаты. Сут полозу. Австралияның болгаш ССРЭ-ниң шилиндек командалары. Барылын Берлинден дамчыдылга. Топтеңде—медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

17.35—В. Тучков —«Кудиновкага дувуреңнер дөрт хүн». Телешин. 1-ги кезээ.

КЫЗЫЛДАН

19.30—«Аныяк үнер». Дамчыдылга.
20.00—«Буй районда «Волга-2». Документалдыг фильм.
20.10—21.40—«Шооча чок эжик». Уран-чечен фильм.

Редактор В. С. ШАРАВИИ

ЧАРЛАЛ

Кызылдың № 2 школазының бирги клазынга өөренир уругларыг ада-иелер 1978 чылдың август 23-те 10 шактa школага уруглары-биле кады келирин дыннатты.

Дирекция.

Кино

АВГУСТ 22-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Пятницкий кудумчузунда шайлаар чер» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Хүлүмзүрүзже аян-чорук». 15.00, «Лейтенант Слейдтиң частырыы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

КАА-ХЕМ»: «Дээрде луруна» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ЧАЙГЫ»: «Эрги боо» 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторвун 2-24-63, редакторвун оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал кылдынының 2-37-13, пропаганда кылдынының 2-31-75, культуро кылдынының 2-23-54, көдээ ажыл-агый кылдынының 2-21-47, үлет-түр кылдынының 2-22-64, чагаа кылдынының 2-41-27, информация база совет тургузуут кылдыстерининиң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтериясының 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче болгаар.

Тираж 17531. Чагыг № 2667.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле өргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1).

ТС—00871